

Familiejordbruk og samfunn

Chr. Anton Smedshaug, AgriAnalyse

Jubileumsåret!

200 år siden grunnloven

• 130 år siden parlamentarismen

100 år siden utbruddet av første verdenskrig

75 år siden utbruddet av andre verdenskrig

70 år siden D-dagen

25 år siden AgriAnalyse ble startet

25 år siden murens fall

20 år siden Nei-seier i EU-avstemning

Familielandbrukets år

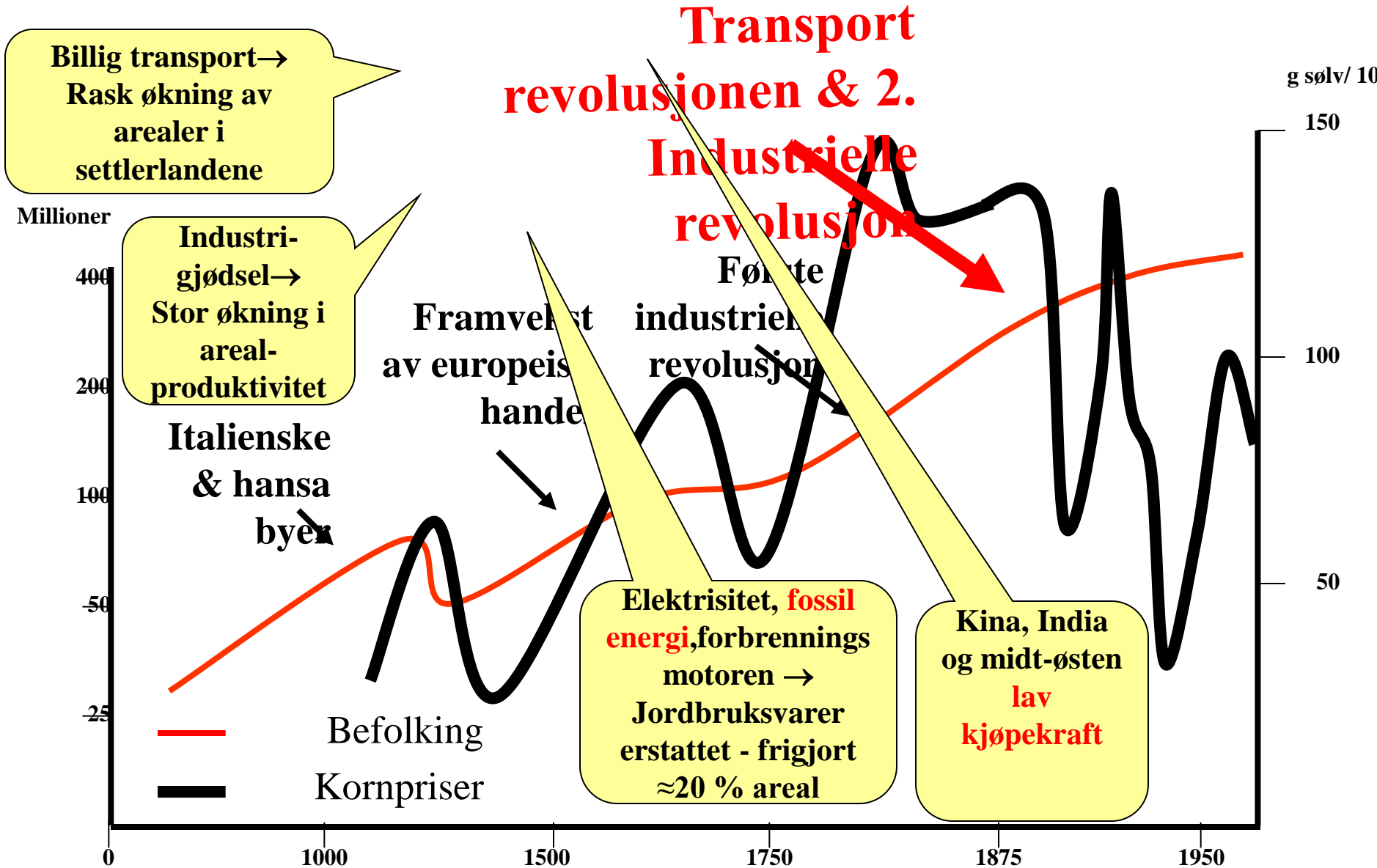
Hva er familiejordbruket?

- At hele familien eier og jobber der fulltid?
 - Hva med teknologisk framgang?
- At familien eier og andre jobber?
- At familien eier, men ikke bor der?

- Et selveierjordbruk (vs selskapsjordbruk) der eier bor og de langt fleste driver jorda selv

Befolkning & kornpriser i Europa

Kilde Niek Koning, NL

Homestead act 1862 (160 acres) 5 års drift ga eierskap

Opprettelsen av landbruksdep USA

“ The Creation of this department was for the immediate benefit of a large class of our most valuable citizens ... and [will] become the fruitful source of advantage to all our people”

– Abraham Lincoln

Abraham Lincoln: Speech to Congress establishing USDA, 1862.

Nord- vs Sørstatene

- En kamp om handelspolitikk
 - Skulle de satse på landbruk/plantasjer eller industri?
 - Frihandel eller tollvern?
 - Familiejordbruk vs godseierne
 - Sør: Billig arbeidskraft og bytte av landbruksvarer mot industrivarer
- Latin-Amerika er et område der Sørstatene vant
 - 97 % av jorda eiet av 1 % av jordeierne (Mexico)
 - Skottland >500 personer eier halvparten av landet
 - Gods med mer enn 12 arbeidere eide i 1950:
 - 37 % i Colombia
 - 60% i Brasil
 - 81 % Chile

Latiofundio- L-Amerika, Sør-Italia, Spania, Portugal

Tresking/såing i Brasil

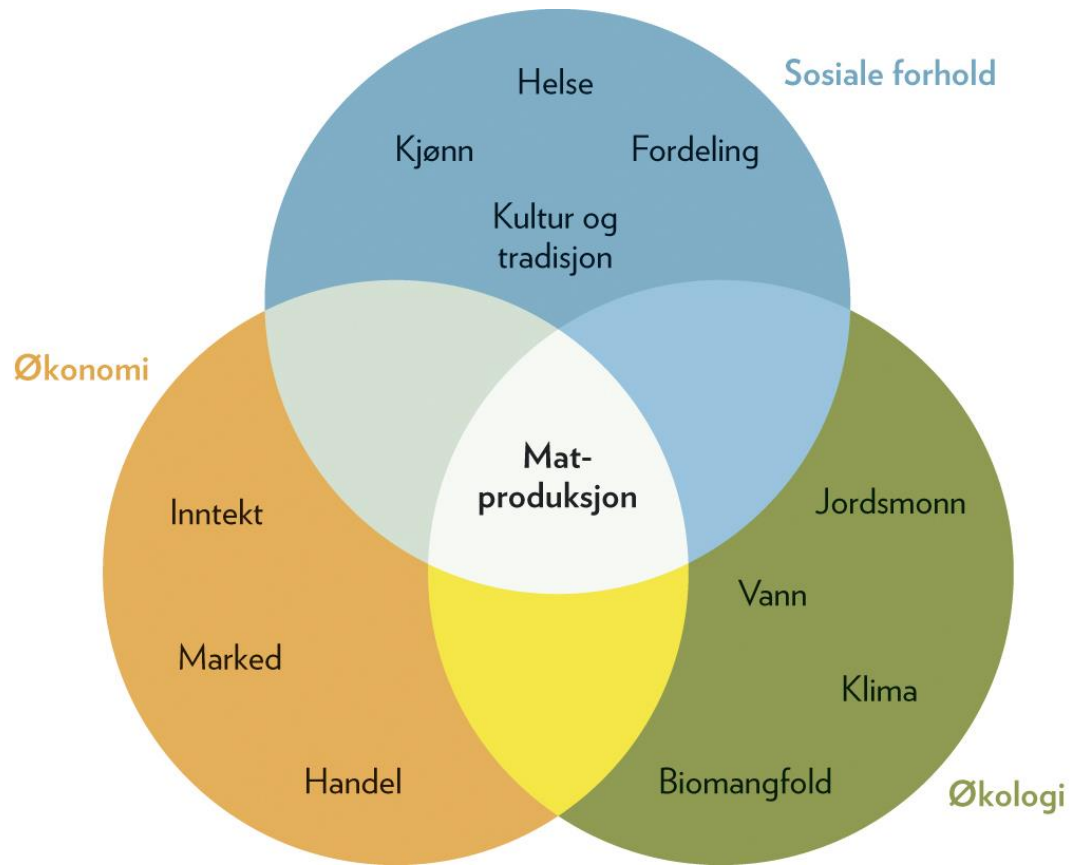

Tabell 4.1 Forskjellige former for jordbruk, industrialisering og demokrati i de jordbruksbaserte utvandrerlandene i Amerika.

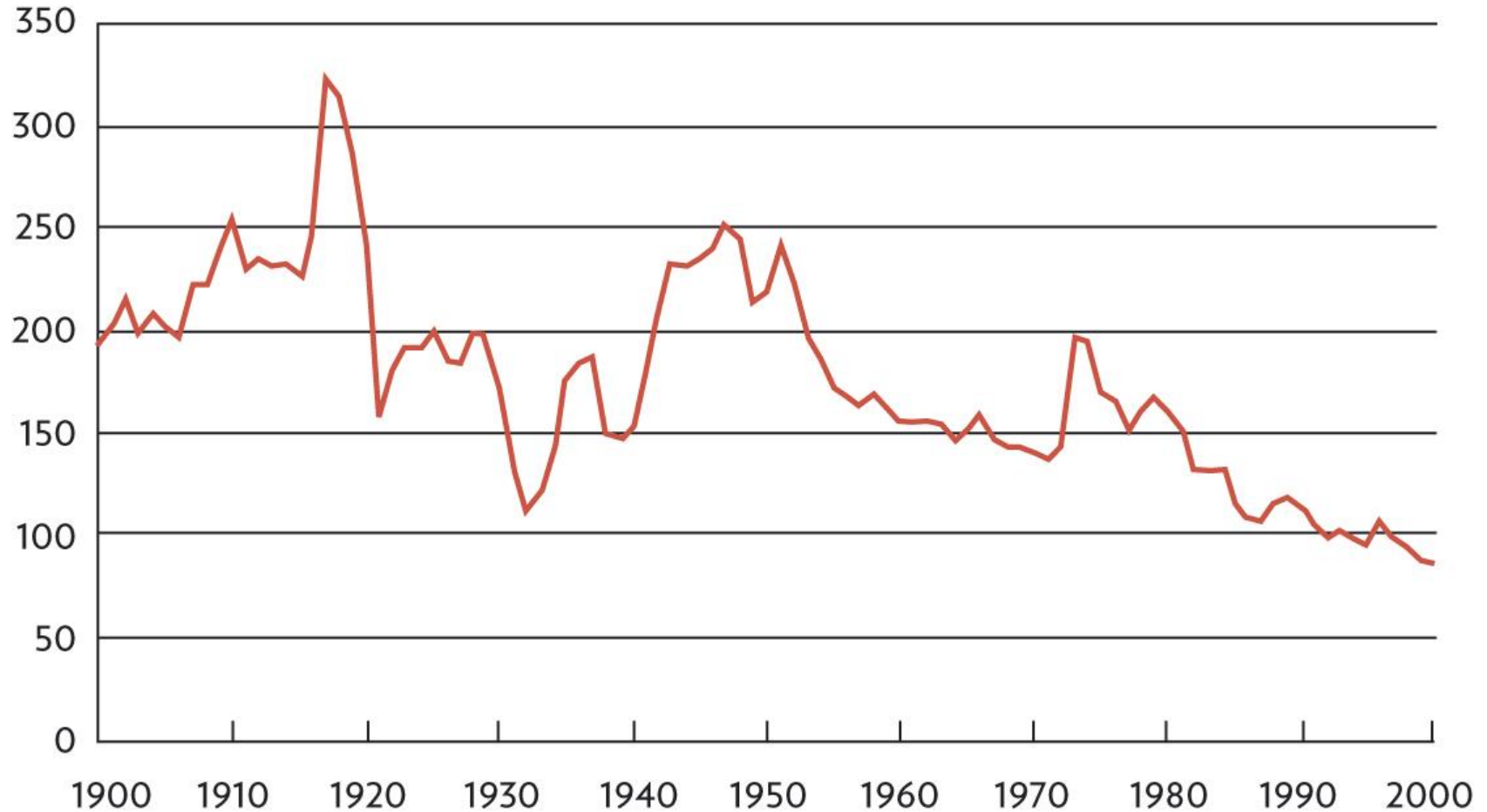
Type	Typiske land	Produkter	Industrialisering	Demokrati
Familiejordbruk	USA, Canada	Mais, melk, hvete	tidlig	tidlig
Godseierdominert – Latifundo	Argentina, Uruguay	Hud, fett, kjøtt, mais, hvete	Sent	Sent
Plantasjeøkonomi, koloni	De vestindiske øyer	Sukker, tobakk, bomull	Sent	Sent

Jordbruksproduksjon i interaksjon med andre forhold

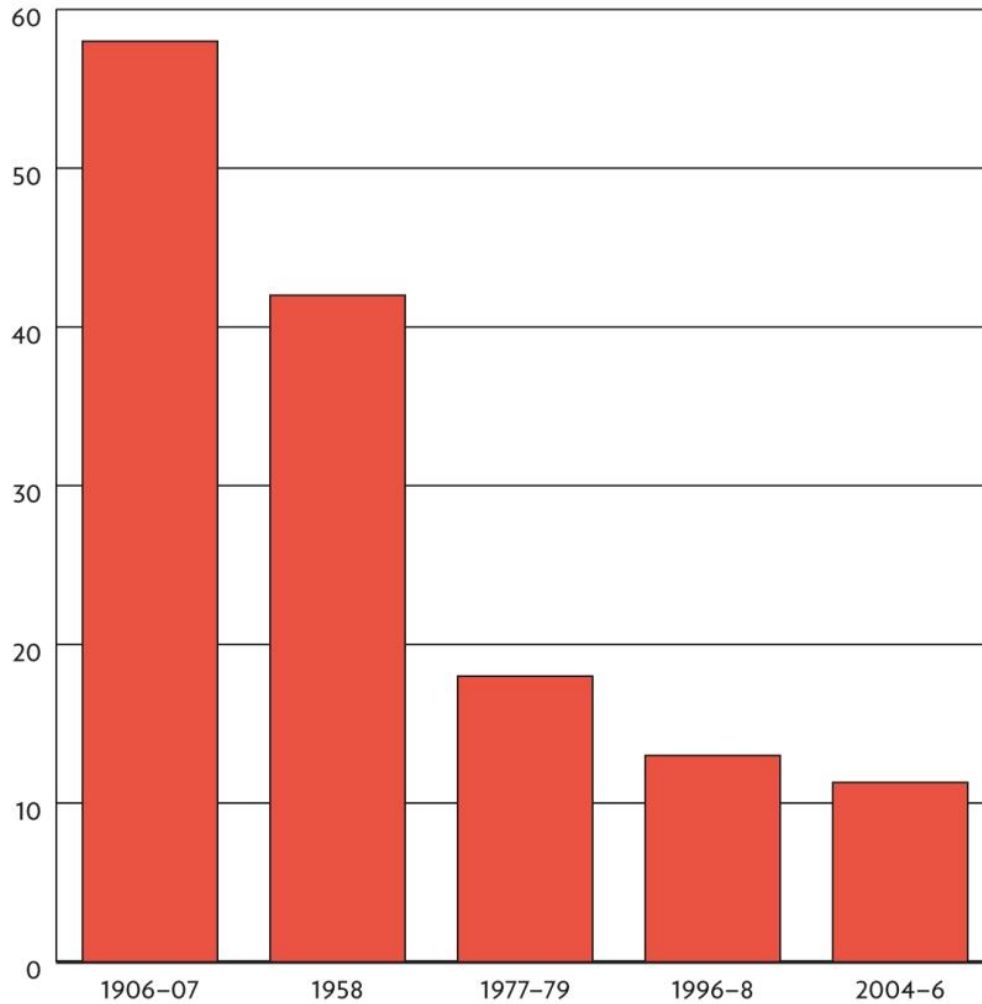
Prisindeks for amerikanske landbrugsprodukter i det 20. århundret

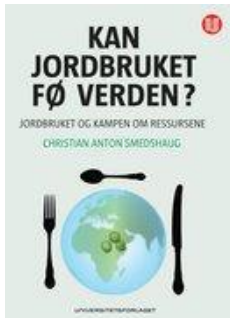
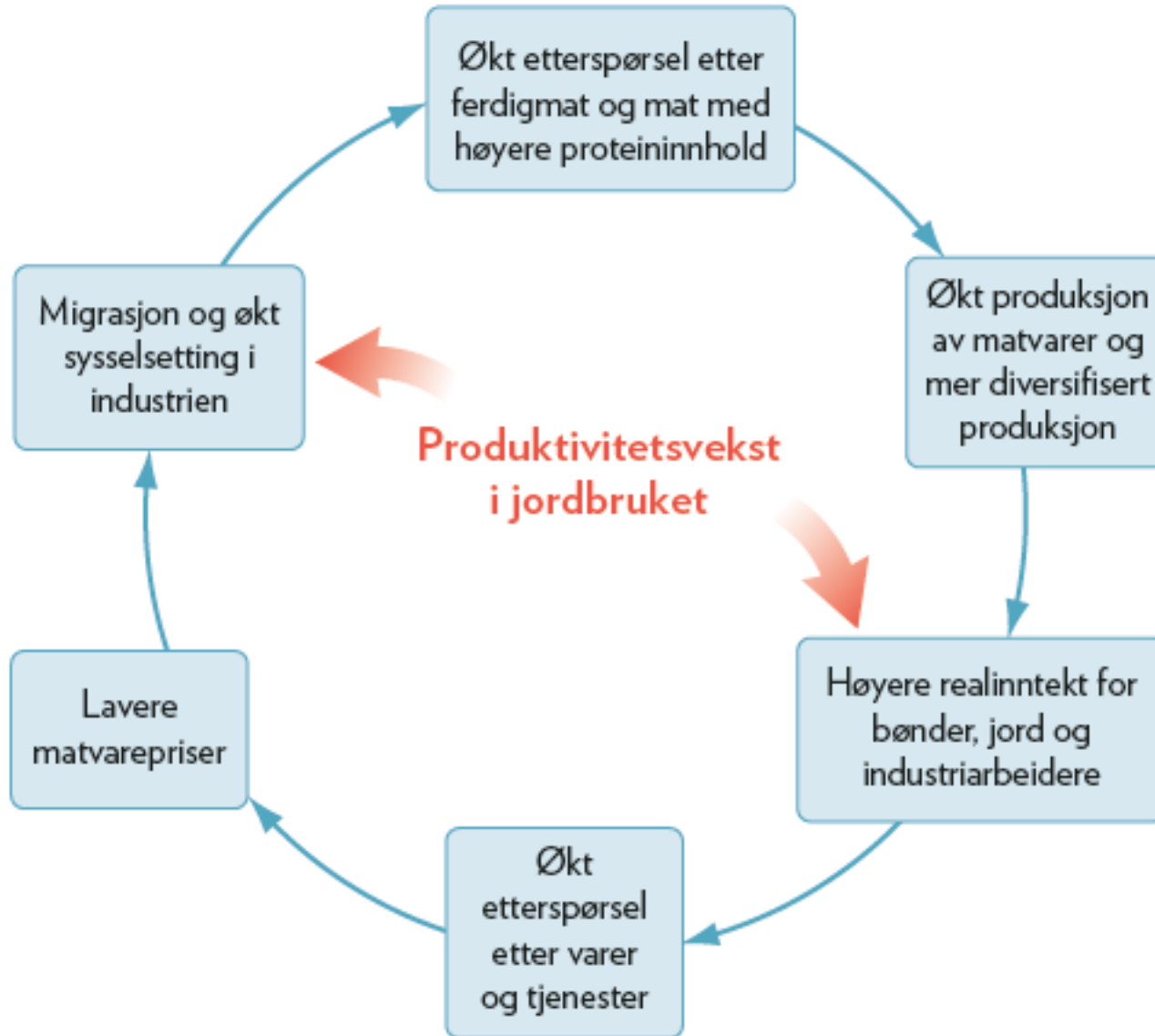

Andel av krona som går til mat gjennom 100 år

Nobelprisvinner i økonomi (1979)

W. Arthur Lewis

- “In a world in which farmers have been exploited for generations by land-lords, moneylenders, and traders, it is difficult for them to work up enthusiasm for new techniques, especially if they suspect that the main result may be to increase the takings of their oppressors. Land reform is therefore often a necessary prelude to successful agricultural extension.”

Det er jordas produktivitet vi alle lever av

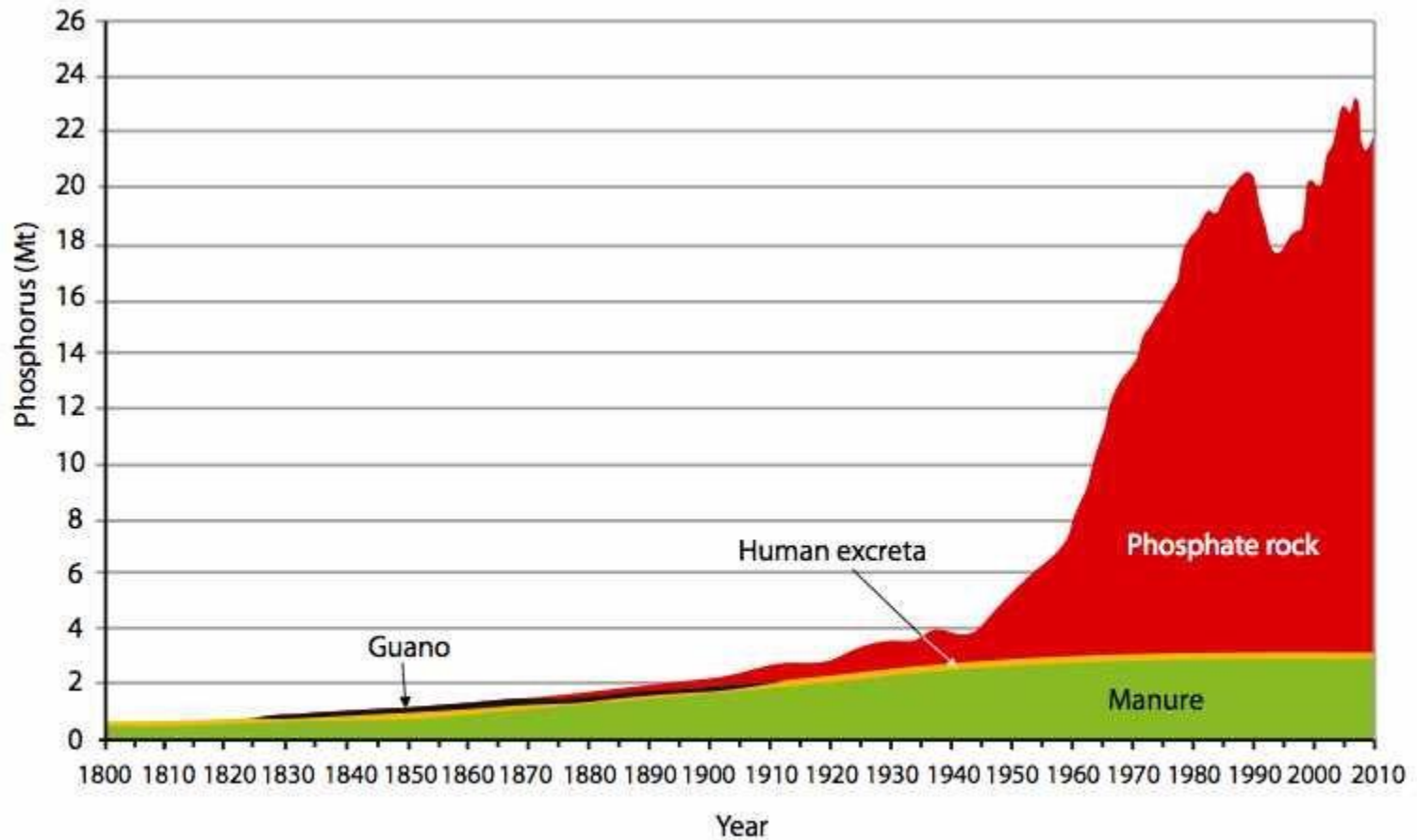

Figure 2: Global sources of phosphorus fertilizer. Since the mid-1940s, population growth accompanied by greater food demand and urbanization have led to a dramatic increase in the use of mined phosphate rock compared with other sources of phosphorus. Source: Cordell et al. (2009)

Agricultural adjustment act 1933

- Produksjonskontroll gjennom kvoter og kontrakter om levering til gitte tider ble innført, samt subsidiering av privat lagring.
- Tiltakene var i hovedsak finansiert gjennom produksjonsavgifter, slik at bøndene kollektivt bidro med midlene til løsning på egne problemer.
 - Støtte til å ta arealer ut av produksjon. Opprettelse av en jordbank, som skulle disponere de brakklagte arealer.
 - Prisstøtte, ved minstepriser etablert på planteprodukter
 - Eksportstøtte. I 1937 ble det innført prisutjevning på melk, og en rekke varer fikk eksportstøtte innført for å sikre lønnsom eksport
 - Jordbrukskreditt
 - Jordbruksforsikring og avlingssskadetrygd
 - **Forsterket jordbruksforskning og formidling**
 - Importvern i form av importkvoter

Det norske familiejordbruket

- 1896 Norges Bondelag grunnlagt
- 1905-1928, 1995 tollvern
- 1913 Småbrukarlaget grunnlagt
- 1930/1936 Omsetningsloven markedsregulering
- 1950- Hovedavtalen - støtte
- Samvirke
- Prisregulering, **odelslov**, konsesjon, kvoter
- Offentlig-privat samarbeid om forskning og rådgivning

Hans Ystgaard

Bondenæring og statstiltak

Statens tiltak til støtte og fremme av vårt landbruk

TIDEN NORSK FORLAG
OSLO 1985
DANSKARK: FORLAGET FREMAD, KJ. HAVN

LANDBRUK 12-14

Her er Store helt på jorden

Jonas Gahr Støre viste gode tanker da han fikk kjøre skur-freskeren på et jorde i Løten. Nå vil Ap-lederen både dyrke og styrke jordvernet.

AXEL SØMME:

58.

ORDBRUKET i NORGE

DET NORSKE ARBEIDERPARTIS FORLAG

Aarsberetning

engrosende

de offentlige Foranstaltninger til Landbrugets Fremme
i Aaret 1879.

Udgivet af
Landbruigsdirektøren.

Kristiania
Gylden & Søn Bøstykke

REGISTER

	Side
I. Arbeidsandelen pr. næringsenhet under forskjellige driftsformer	4
II. Landbrukets produktionslove og vor landbrukspolitikk.....	5
III. Selvhjulpenshetens militære, sociale og økonomiske fordele.....	6
IV. Omlægning av vor landbruksproduksjon — Samarbejde om kornsakens løsning	11
V. Produktionsregnskaper fra landbruket	15
1. Aakerbrukets produktionsforhold i krisetider	17
Krisetidsproduksjonen i sammendrag	22
2. Aakerbrukets produktionsforhold i normale tider	24
Produktionsforholdene før krigen i sammendrag.....	28
3. Opgjør for fjasdrift som forholdene var før krigen.....	30
4. Aakerbrukets produktionsmengder i forhold til arbeidsutgiften..	33
VI. Nationens forhold til plogens arbeide	37
VII. Avsluttende bemerkninger	38
VIII. Bilag. — To tabeller og to grafiske fremstillinger.....	49

Selvhjulpenshetens økonomi

— privat og nationalt set —

i belysning av landbrukets produktionslove.

Av

landbrukskolebestyrer Olav Sendstad.

Referert i den Statsøkonomiske Forening 6. mai 1918.

Det arbeide som her lægges frem, og flere av de tidligere publikasjoner som der her henvises til, støtter sig til et stort antal skifteregnskaper — nu mer end 2 200 — innsamlet gjennom snart et sucs aar ved Vinter-Landbrukskolen i Kristiania.

Landbrukets produktionslove ligger ifølge disse regnskaper anderledes an end hos os almindelig antat.

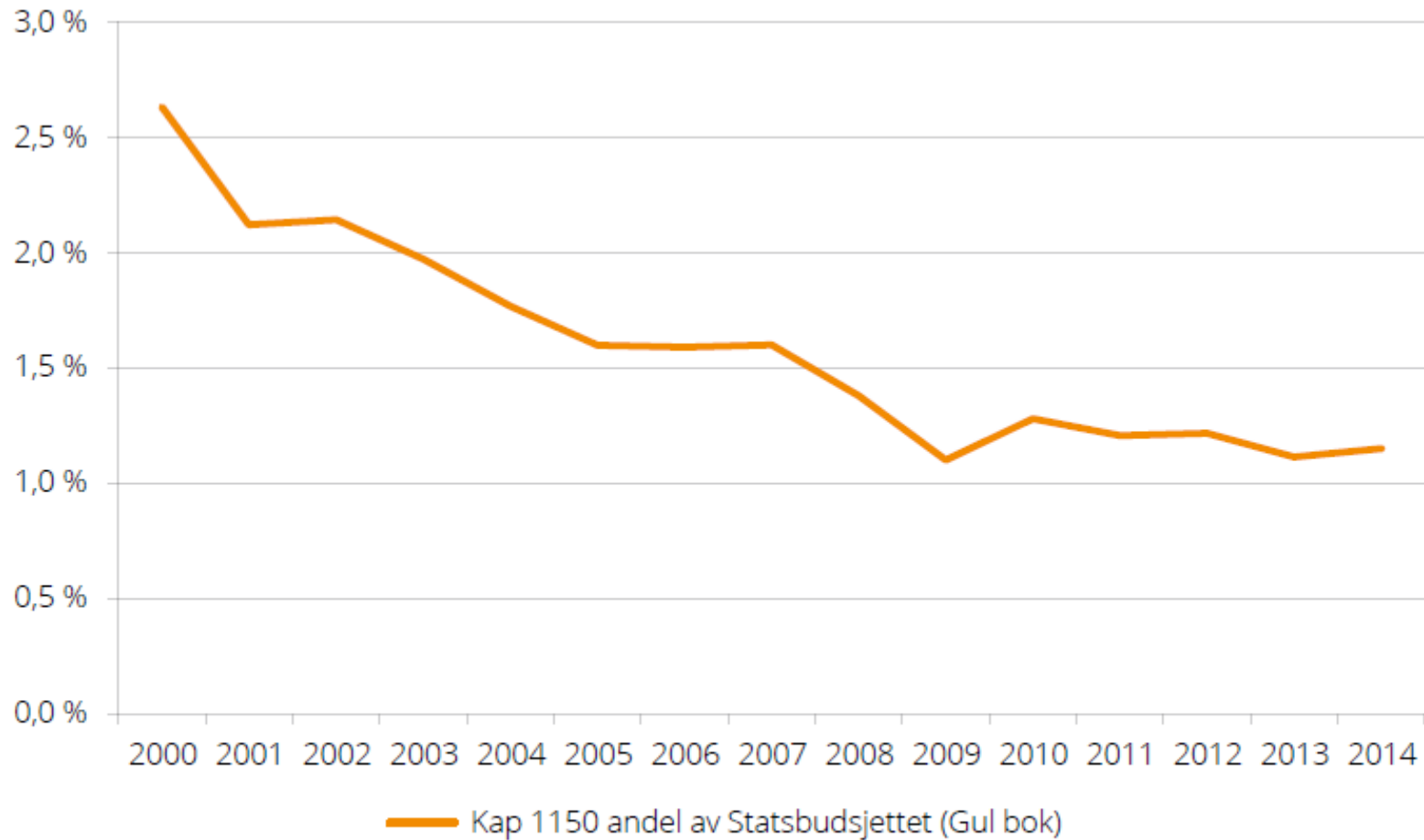
Alle erkjender nu, at national selvhjulpenshet med landbruksprodukter er blit en nødvendighet. Men det lar sig ikke negte, at denne nødvendighet volder bekymring paa mange hold.

Lykkeligvis er bekymringen ubeføiet.

En nærmere utredning av disse forhold skulde i denne tid ha interesse for alle, og særlig for alle dem, som har at træffe avgjørelse i de viktige spørsmåal som angaar vor selvhjulpenshet.

Kunde dette arbeide bidra til at øke troen paa vor egen jord, saa vilde ikke alene mange bekymringer falde bort. Men betænkelighetene ved at gjengi landbruket dets rang i nationens liv og dets naturlige ret til likestilling med andre næringer i toldpolitisk henseende maatte ogsaa dermed falde bort.

Behersket kostnad

Figur 20 Statsbudsjettet – landbrukets andel. Kilde: LMD, Kapittel 1150, Jordbruksforhandlingene.

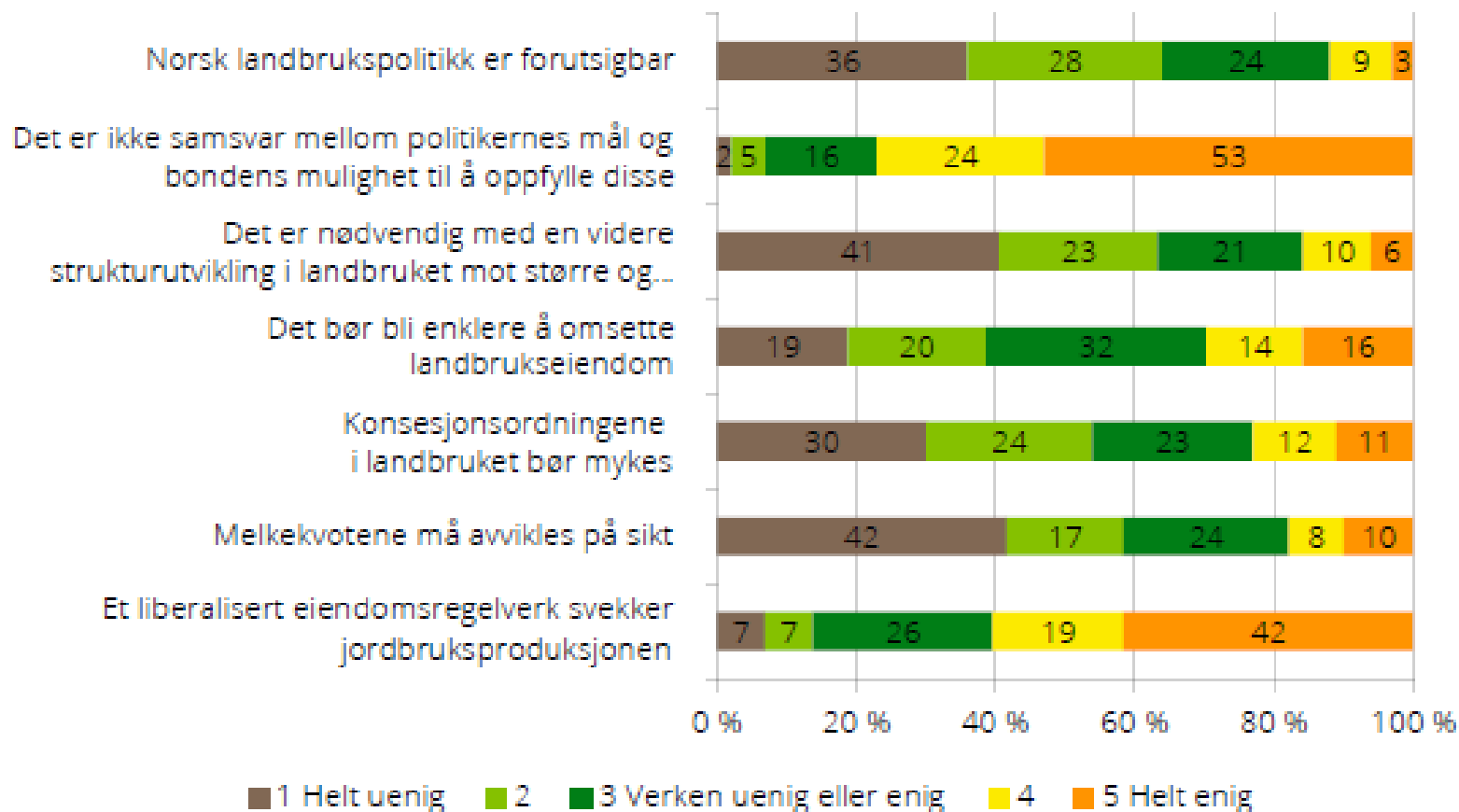
Ikke spesielt dyrt

- EU støtte 0,55 % av BNP
 - (0,73 % the Economist)
- Norsk støtte 0,45 % av BNP

Selveierjordbruket

- Har lykket med mer effektiv drift
 - Senke kostnader
 - Avgi arbeidskraft
 - Teknologi og effektivisering- Roboter
 - Agronomi – mathvete
 - God dyrehelse
 - Vs Sovjet
 - Vs selskapsdrift

Hvem mener bøndene?

Figur 12 Hvor enig eller uenig vil du si at du er i påstandene om landbrukspolitikk?

Volum og eierskap

Norge – snitt kvoter/konsesjon

Melkekyr	24 dyr/900 t
Svineprod	668/2100 gris 105 purker
Kylling	120 000/280 000

Danmark

Melkekyr	170 (snitt)
Svineprod	6800/- 950 purker
Kylling	640 000 (snitt) (116 mill/180 prod)

Unge går efter alternativ finansiering

Flere yngre landmænd får mulighed for at komme i gang med en forpagtningsaftale med AP Pension. Rådgivningsvirksomheden LMO har været involveret i to aftaler.

14.08.14 | 13:46 | claw

 Chefkonsulent Torben Wiborg, LMO mener, at modellen hvor en pensionskasse forpagter til en landmand fortsat vil fylde i landbrugserhvervet de kommende år.

Del artiklen:

Der er fortsat stor interesse for den alternative finansieringsform, hvor AP Pension, som det første pensionselskab i landet, investerer i et landbrug og forpagter gården ud til en landmand.

Stach Agro
Tlf. 97 17 55 11 www.stachagro.dk

- Status lige nu er, at der er indgået fire aftaler på landsplan. Heraf har LMO været kraftigt involveret i to af dem, og der er flere undervejs, siger chefkonsulent i rådgivningsvirksomheden LMO, Torben Wiborg.

Helt konkret har Torben Wiborg fem-seks landmænd, som er tæt på en aftale og endnu flere interesserede, som måske bliver til noget.

- Vi oplever mange specielt yngre landmænd, der kontakter os for at høre, om vi vil hjælpe med at vurdere, om det er noget for dem. Men det kan lige så godt være os, der tager teten, fordi vi har kendskab til landmanden på den ene eller anden måde, siger Torben Wiborg.

AP Pension købte tidligere på året en gård på Djursland gennem datterselskabet Dansk Farmland K/S, og fik på foranledning af LMO en aftale i stand med en ung landmand.

Det er langt fra alle, som finansieringsformen er relevant for. Den primære målgruppe er fortsat yngre landmænd, der skal etablere sig, men den er også for dem, der måske har etableret sig for dyrt inden finanskrisen og som nu kan bruge modellen som en slags redningsplanke.

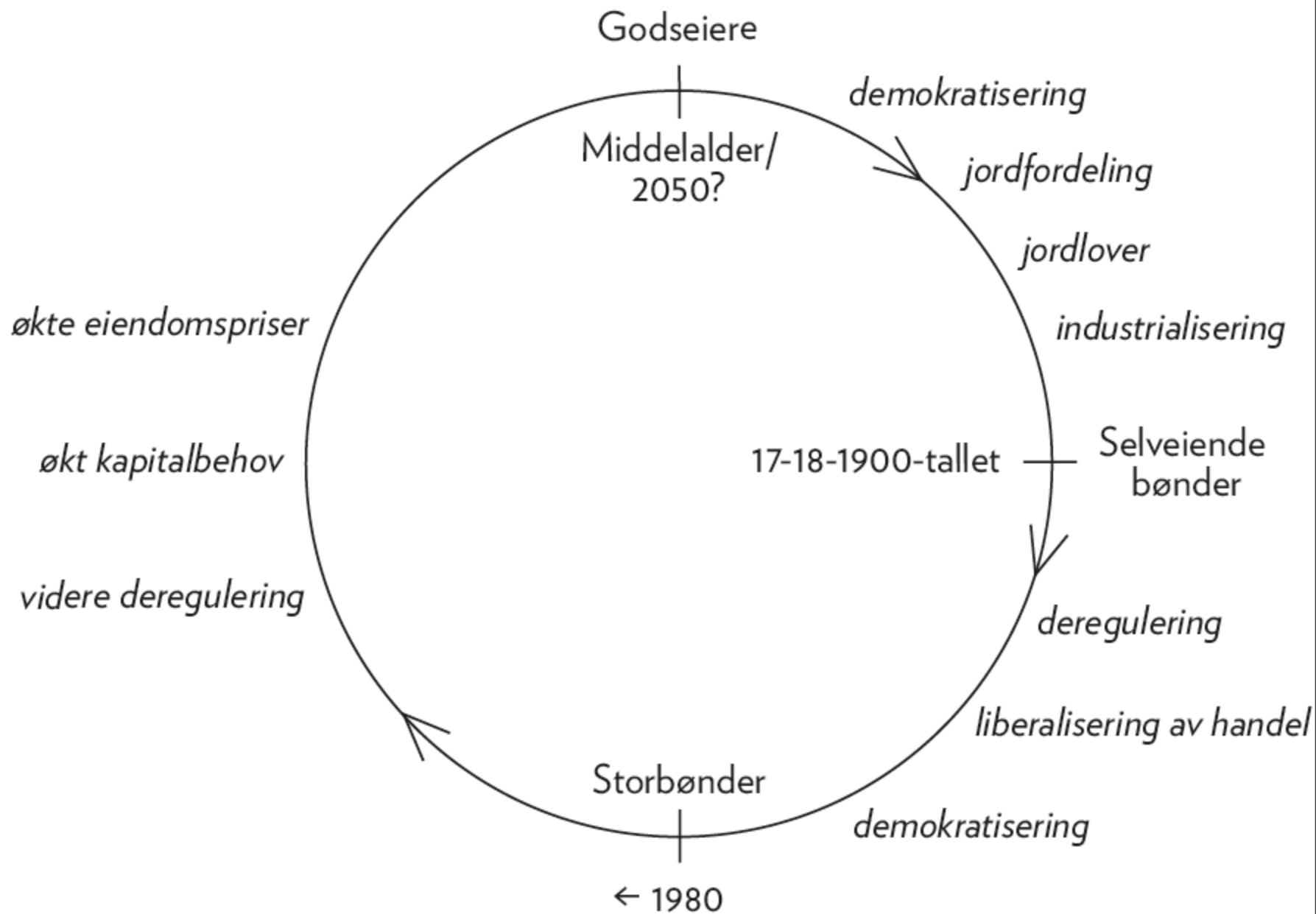
- Men der er absolut ingen, der kommer sovende til det. Det kræver dygtige landmænd, som kan vise resultater - det er der ingen tvivl om, siger Torben Wiborg og nævner også en øget mulighed for at få investeringsønsker som udvidelser gjort realistiske med finansieringsmodellen.

Chefkonsulenten tror, at modellen hvor en pensionskasse investerer og herefter forpagter til en landmand fortsat vil fylde i landbrugserhvervet de kommende år.

Kjeldsen-Kragh DK

Landbrugsstøtte → Større brug bliver større →

Mindre tilgang til erhvervet → Større brug → Selvejet må opgives

Kan storskalajordbruket:

- Videreføre familiejordbruket?
- Sikre matkvalitet
- Sikre mattrygghet
- Utnytte nasjonale ressurser optimalt
- Være sosialt bærekraftig
- Ha samfunnsmessig aksept

